

СУРУЙААЧЧЫЛАРЫ ЧИЭСТЭЭНИН

Аастыт бэстинсизэ биир дойдулаактарбыт, сүрүйээнчылар С.А.Попов – Сэмэн Тумат 60 сааһын уонна Г.И.Макаров – Дьуон Дьаһгылы төрөөбүтэ 90 сылын туолууларыгар улустарга киин библиотэка "Алгыс" литературнай-музыкальнай салона учараттаах дьаһалын анаата. Мэниа ычат, орто уонна аҕа саастаах дьон, Чурапчы орто оскуолатын, гимназия үөрэнэччилэрэ мулуннулар. Дьоро кыһаны, угас курдук, кинизммит библиотечнай ситим директора В.А.Платонова сайдыа чытта.

Бизээр күндү ыалдыттарынан С.А.Попов – Сэмэн Тумат,
Г.И.Макаров – Дуюм Дагылы кыяла, педагогической үлз вете-
ране А.Г.Макарова, П.А.Ойунуской кыяла, ученай, Россия
Суурайаччыларын союгуун чилизин С.П.Ойунская уонна Саха
сирин Суурайаччыларын союгуун бырабылдьанньатын предсе-
дателин бастакы солбуйааччы, поэт Н.Е.Винокуров – Урсун
билэтиилер.

Муштубут дьон бастанан С.А.Попову – Сэмэн Туматы 60 саалын туолбутунан итиннэ СР Президиенин Ыйаабынан "Гражданскай килбиэн" Знагынан нагараадаламмытын итиник эбэрдаллэллэр.

Семен Андреевич айар үлэтин, инники былааннарын кинигин кэпэсэбитин сэргэ баараччыларга кинигини үлэтирин – С.А.Саввин – Күн Дьирибинэ Таллыллыт айымньылар, бэйэтин "Эйгэ тардыта" дигэн кинигэлэрин "Бичик" Национальнай кинигэ кыһатыгар бачээттэтээн таһаартарбытын биллэринэлээ.

Биийр дийдүлэхлэйт С.А.Саввиин — Күн Дырибинэ ааспыт сүл ахынны ый 24 күнүгэр төрөөбүтэ 100 сылын туолуутун кизгичик бэлэттээбиллэйт. Кини бу үбүлүйүгэр анаан Семен Андреевич хомууян онготор, бөксөкү бэлэмнээн уонна кирипи тылын суруйан таһаартарбыт "Талыһыбыт айыммылар" дээн кинигэтигэр саха литературатыгар үтэ жанрын төрүттээбит Күн Дырибинэ 8 үгүтэ, 8 хоһооно, 12 фелыетона, бэйэтин уонна ордоботун Мария Митрофановна Бурцева астыыллара киллэрэбиллэйтээ.

Оттон СР П.А.Ойунускай аатынан Государственной бир-
мийэтиин лауреата С.А.Попов — Сэмэн Тумат “Эйгэ тардымта
(этподтар, көрдөөлүннэр, булгулар, рецензиялар)” дигэн сага
книгигэтигэр А.Е.Кулаковский — Өксөкүлээх Өлөксий ханна
көмүлүбүт сырдык кыска пааматыннык туруорулуутун (66
сыл буолан баран!), онно Семен Андреевич сыаната кэмнэм-
мэт суду өгүтүн, олонхотут Прокотий Проккопьевич Ядриин-
ский — Бардызэл, саха билиилээх критиги Е.П.Шестаков —
Зрчимэн, Чурапчы сурыйааччылар В.С.Соловьев — Болот Бо-
стур, С.Ф.Софронов — Феоктист Софронов, В.В.Яковлев,
А.С.Бродников, Г.И.Макаров — Дьун Дьанылы, В.С.Яковлев
— Итинэн итинэн Г.И.Егоров — Билим, Н.В.Понамарева — Уна-
астарынан сааһааран.

Сүмбэнгийн Семён Андреевич Саха элгийн суруу-
гачаабырбылыанньатын чилиэниин быһыытынан
эбэһи түбүстүккэ отделин сөбүдэссэйин
"Толбон" суруунал үлэтигэр киилэрэр дьолун
эбэһи үлэтигэр-хамнаһыгар, айар үлөтэ ордух хон-
дирал, кэргэн, кыабыран аны бочумнаах романы суруулу-
ну сагаларытыгар чөлүкүлээн тохтоото.

Билгизэ сэлдэнгата өрүү урдук үөрүүлэхх С.П.Ойунская Сэмэн Тумат ололгон 60 сэлэттэн 34-дүн күтүктөн Дьуон Дьангылы айар үлэтин чинчийниги, сырдатыгы апаабытыгар дирингик мэхтэнна. Кинини кытта бүтүн манна кэлсибит, билгигин 60 сааһын туолбут Дьуон Дьангылы кыһын Альбина Га-врилъевнаны бизэ сааһыгар дизри көтөбөн, көрөн улаатын-нарыт элмин илһиспэхтик ээгэнна.

– Суруйаа-чылар – биһиги духовнай лидердарбит, – диир туран, гимназия саха тылын уонна литературатын үчүүтэлэ.

Ф.Н.Болдреская гимназияга суруйлагчилар үбүтүейүнэй дааталарын өрүү кизигник, болбойон уонна кыһамньылаастык болдистииллэрин, оһон нэһиликэһиньэбэ тийиэ тахсалларын, С.А.Полов — Сэмэн Тумат 60 саһын туолуутугар кини айар үлэтин нэдиэлэтин мыллыггарын эттэ.

Фела Николаевна этимтин чингэз гимназия үерөнзоччилэрэ Лия Семенова уонна атыттар Сэмэн Тумат кинигэлэрин билсиспиттэригээн ырытылары огордулар, оҕолорго анаан суурайыттан үөрэллэрин-астыналларын, айымньыларын олус кэрэсимиллэрин биллэрдилэр, айар үлэтэргэ "Өркөн өй күрөбэ" дигэн күрэхтэһимин тэрийбистирин, хайаат таһаарбыттарын, урууҕу конкурсуун ыыппыттарын, суруйууларга олоххо элбэри биллэрэр, үөрэтэр, иитэр улахан суолталаастарын астынан туран сэлэргээтилэр итинэнэ хоһооннорун ааҕан иһитинкээдилэр.

Үгүс түбүдүгүзүн быыс булан калган барбыт улуус баһылыга И.Н.Аммосов Семен Андреевичи 60 саалынан, күндү малдыгыны берилерин истингич 359диззэтэ. С.А.Полос – Сэмэн Тумат элбэстик үлэлзбичин уонна улалирин, республика биир олуңу тутулар биллиниэк сурыйзаччыта буоларын тоһоңдоһон баһиззэтэ.

Балдыгтар иннигизиргиз Чуралчы орто оскулатын бэра-
стабиитгаллэр тахсаллар. Улуустаагы саха тылын учууталла-
рын методическай холбохуктарын салайааччыта С.И.Еремее-
ва үүскэн ийэр көлүөнэни ийигиз суолталара улахачынан Сэмэн
Тумат айымныылара хрестоматияларга, учебниктарга эл-
бактик кылларыллаларыгэр баарда. Саха тылын уонна лите-
ратураатын учуутала Е.Ф.Феоктистова Сэмэн Тумака салгыы
айар үлэтигэр ситиһинилэри баарда, үөрэнээччи Толя Гуляев
үбүлээр "Мин – сахабын" диэн хоһоонун өрө көтөбүлүлүлээх-
тик ааста.

Болтонготтон калбит саха тылын уонна литературатын учу-
угала Д.Н.Ефремова оскуолаба Сэмэн Тумаха аһамыт ли-
тературнай бизэсэр буолбутун, аны Кындага улус ободолорун
түмэн "Олонхо дойдута" культурнай-этнографический ком-
плексага улахан фольклорнай бырааһыннык ытыллыах-
таадын көрсөтө, үлүс кылаас үөрэнээччилэр Айыына Ефре-
мова Дьуон Дьаһылы айымныларыттан ахта. Аймаба М.Д.Ле-
белова эскэрэлээтэ.

Мань тэнэ тыл эгилэр: гимназия музыкальнй үлгүтэ, мелодистка С.А.Константинова, Россия Суруйаачыларын союһун чилиэнэ, "Сага олох" хайаат редакциятын үлгүтэ, поэт Роман Данилов, хайааттар актыбынй общественнй корреспондентара И.П.Пономарев, "Знание" обществó улуустаагы тэрилтэтин секретара М.А.Герасимова – Сэнээрэ, Чураччытаагы народнай театр директоры В.П.Герасимов, педагогическый үлэ ветерана Н.И.Дьяковская, улуустаагы "Ийэ тыл" таһуус сарайыгыччыга Р.А.Позинкина, Диниһтин уруутал.

Т.П.Федоров — Сомого, культура ветеране А.Д.Амисов
У.д.а. Дьоро кизилэ Сэмэн Тумат албах ырыалара ыллана.

"Алгыс" салонга үүс караксабилээх түгэннэр буолаллар. Бу да кыһа, холобур, үлүлүчүлээх дьоммут Ойуунускай кыһа Сардаана Платонова, Дуон Дуатыны кыһа Альбина Гаврильева, Эрилик Эристин кыһа Сардаана Еремеева, Семен Андреевич Новгородов кыһа Фекла Болдраская бары биригэ күлө-үрө бу утары хамаан иһэллэрэ көрүөккэ, саныахха үлүгэйдэ сурдук. Эбэтэр өлбүлөр билиилээх суруйааччы Сэмэн Тумат кинигэлэрин балакстатан автограф суруйтаран астынан агай бычылыһа түрэллэ!.

Түмүтөр малдыктарыт истин көрсүтү ичин уйабастык
мактангылар уюна Чурапчы бар дьонулар бастын бабары-
ларын тизотиле.

Семен ДАНИЛОВ.

"Калсаз мизхэ, гитарам" дигэн аатынан СР үзэбэриитин туйгуна, самодетельнай композитор, ырыалыт Николай Си-
биряков сардык кэриэтингэр аналалах гитаранан ырыа кон-
курса Кытаанахтаагы "Түбүлгэ" Сыһындаан клиинигэр буолан
ааста.

Конкурс сүүмэрдийр түгүмүз күнүс 3 чаастан сабалана. Чуралгы сэлээнэнэтигээн, Сылгантан, Түөкү улаастагыттан уонна Кытааннант кэлэн барыта тобус ырыалыт бииртэн-биир тахсан ирдэбил быйылгыттан иккисил ырыаны толорон истилэр. Кинилэри ырытыгыга культура управлениетын информационнай-методический киинин директора, СР культуратын тугуна Г.Г. Макарова председателлээх, Түгүлүгэ СК директора Г.Г. Монгуш, Николай Максимович сэргэнэ Р.С. Сибирякова уонна музыкальный критик, "Сааскы кылһахтар" республикатаары ырыа конкурсуон маннайты кыйылылаара М.Латылов састаастаах жюри үлэстээт. Кинилэр конкурсун репертурун, ырыаны толоруутун маастарыстыбатын уонна сценическэй культуратын таһымын барытын көрдүлэр. Ичкиккитүгүсүр түгүлүгэ буоллун дьон ырыалыттарга үгүс субэни билиһинэр. Ол кылгыт репертурун таһыгыга үлэсэн болгоһу.

Крэд' эйгэтүгээр

ЫРЫАҢЫТ СЫРДЫК ААТЫҒАР

тону уураг нээдэгтэй тохиролцоон бэлгэцээгээр. Бэйз айбыг
ырагданаг үлүмбээкээ, кэм-кэрдийг тургуутуун аахан нору-
оога биллибиг ыкыаланы толгоон калыкытээгээр аттигээр.

Түмүүхэ Гран-при хайшаанынан "Алаас" уонна "Көмс үрүччэ" дигэн ырыаларынан Иван Попов (Кытаанах) ааттанан, культура управлениета споксхообут биригитин видеомагнитофону тутта. 1-гы степеннээк лауреатынан Георгий Барашков (Чурапчы), 2-с степеннээк лауреатынан Петр Беляев (Туеиз), 3-с степеннээк лауреатынан Василий Коркин (Чурапчы сэл.) буоллулар. 1-гы степеннээк Дипломунан уус-урас самодель теленоска өртөн ыла кыттар Римма Корякина, 2-с степеннээк Дипломунан эдэр ырыаһыт Алексей Окормов (иккисин кытаанахтар), 3-с степеннээк Дипломунан Борис Гребеншиков репертуартан толорбут Айсен Борисов (Сылаг) бэлэтэниилэр, "Айыллаан" Сыныалаан киинин эдэр үлэһитэ Михаил Дьяконов (Чурапчы) "Бастыҥ ырыа айааччы" номинация хайшаанынан буолла. Кытаанах художественнай-эстетическэй оскуолатын учуутала Елизавета Кардашевская "Көрөөчү билгирбилэ" номинациянан бэлэтээнэ. Бары лауреаттарга, дипломаннарга, номинаннарга сыналаах бэлэхтэр туттарылыннылар. Культура управлениетын начальнига Д.Д. Попов үөрэх үлэһиттэрин профсоюзун комитетин председатели Е.И. Давыдов уонна Р.С. Сибирякова Николай Максимович туһунан истин-бирэх тылыннан актыы онордулар, бу түбүктүннэри кэрэбиһтэригэр Кытаанах общественноһыгар итиги-тотто, калгасаан тымныһын, айаан ороһуктаах, маанилээк күлүбүт бары кыттылаахтарга махтанаһыр. Жюри председатели Галина Гаврилиевна "Талан - нурууска" дигэн девиэ бадын санатан туран, бу конкурс ырыаһыт Николай Сибиряков сырдык көрөһүгэр ананан нурут таланнаактарыын көрдүргэ, талааргаа соруктанан тэрлиһитин эттэ. Конкурс тэрийбит "Түбүлгэ" Сыныалаан киинин үлэһиттэригэр, уопулаан Любовь уонна Геннадий Монгуштарга, спонсордаһыт тэрийтэлэргэ - культура управлениетыгар (нач. Д.Д. Попов), үөрэх управлениетыгар (нач. Е.С. Сидоров), Сыланнаагы "Ырыа киинигэр" (дир. А.Г. Макаров), Кытаанах нэһилиэгин дыһалтатыгар (баһылык И.П. Игнатеев), олохтоох орто оскуола коллективыгар (дир. А.Г. Попов) уонна Чурапчы селиознеэтиттан "Канцзери" рынок предприниматели Л.П. Семеновга үлэһэн махталын биллэрээ.

В СЕМЕРЯКОВА

CTOPT

СПОРТ

СПОРТ

ҮТҮӨ КИҢИ ААТА УМНУЛЛУБАТ

Саяхат Республуканын Президенти В.А.Штыров 2004 – 2005 сс. Ою уонна ою спордуун сылла-рынан биллэрбитин А.П.Илларионов аатынан Хайахыт орто оскулаларга үөрүүдүктүк аһын түгүтүөнүн илһилимэ Бонүгүтэах гражданина, үлэ уонна тыыл ветерана, хоту көһүрүлүү кытмы-лааар Степан Андреевич Михайлов бириийигэр үлүүсүт аар спортсменнэра оһуол тенниигэр куракталыиыаа буолла.

Хайрсагт нэвчилэгийн спортивной-чэбдигир-
дар юунигэр Хадвар, Чуралчы орто оскулалары-
рын, улустаагын гимназия спортсменнара,
С.А.Михайлов оёолоро, сизнэра, нэвчилээк
олхотхооро мууунулар. Курдэтэлини аһыга
Степан Андреевич оёолоро, сизнэра адуларын,
эһэлэрин аатын эдэр келүүнэз биллиһинэрдиг-
лэр, эдэр ынчат чөл олхотхок, дорусбай, ыраас
дууһалаах, эт-хаан өтүүнэн чэпизен-чэбдик буула-
рыгэр багалдылар.

Степан Андреевич тоёго да теннисист буол-
батар, чөл олохтоок, кэрү-нары, ырыаһы-тойуу-
спорду уонна физкультураны сөбүлүүр, оҕолорку
чабдык, доруобай олохо интэр этэ. Уола Андрей
Степанович интернет-оскуолаа да тенниһин
уһуннадык дьарыктаамыта, II разрядтаах тен-
нисист этэ. Сынэ Дмитрий Николаевич Похорее-
биниги оскуолабыт ытыгускига, М.Д.Климов за-
тынан үөрэк лэурота, теннискэ оскуолатын
чизинин үтүстүк камусэбита, билигин "Сахавод-
строй" ГУП директора.

Степан Андреевич 1916 сыллааха Хайхыс нэһилиэгэр дыданы бааһынай көргөмүгэр төрөөбүтэ. Окуулаа 1931 сыллааха ийрбита. Ийгэ арда өлөн, үөрөмү бүтэрбэтэ. 1934 — 1940 сс. "Социализм сула" колхозка биригдэ-ийиринн, 1940 — 1941 сс. бьыарыынына пре-

седателинэн үлэлзэбэ. Сэрин буолтун кинэ 1942 сыллааха, куус өттүнөн хоту Эдьигээн оройуонугар көһөрүүгэ барбыта. Көһөрүллү туһунан байыгын ахтыгытыгар кини маннах суруй бута: "Тыһынаах ордон кэлэр киһи кэлэр эбит Кэргэним, 20-лээх эрэ дыахтар, дык иһигэр оттон-мастан туһунан сылдьар буолубта. Мин эмээ, 26 саастаах эр бэрэ, таба сыарыатыгар иһинилээ тайаһа сылдьар буолбутум...". Ол дойдуга уоллаах кыыс оҕолорун уонна кэргэнин ийэтин сүтэрбиттэрэ. Степан Андреевич куустас санаалаах буолан, дыон өйүн-санаатын көтөгөс диһиллэр. Балаһанары кэрийэ сылдьан: "Дээ, ас-үөл буолумай, байаам беҕе буоллаа", - дигэн ас түнтэтэрэ. Оһно дыон маһа үөрэрэ, ол иһин көһөрүү сылларыгар дыон таптаан, астынан "Байаам" дигэн ааты ингэрбиттэрэ.

Көһөрүттэн калан баран 1959 сылга диари Крулская аатынан колхозка биригдидиризин, 1959 — 1961 сс. сылга ферманын сөбүздиссэинин, 1962 — 1976 сс. ветеринарларын үлүсүн пенсияга тахсыбыта. Степан Андреевич үлүгүрүдүк көрдөрүүлэрин ичин 1954 с. Москвага Бүтүн Союзтаагы Норуот Хаһайысыбатын Ситиһиилэрин Быыстапканыгар кыттыыны ыбыта. 1975 с. Хайахсыт кэһилиэгин Бочуоттаах гражданынчаан буолбуга. Элбэх грамоталарынан, дипломнарын, махтал суруктарынан, медалларынан наҕараадаламмыта. 1969 с. таптаахха кэлгэнэ Мотрена Петровна хоту көһөрүү содуртуттан пенсияга тахсар сааһыгар тиийбэккэ абыс оҕотун тупайаах хааларбыта. Иккэлэр наар үчүгэйгэ талаһара, ооллоро үөрөхтэскэ дьон буолалларыгар баҕарара. Степан Андреевич ийэлэрин баҕатын толорон оҕолорун үөрөхтөскэ, дьонго-сэргэскэ ыткытанар, дьолло-майыны на-

ОБЩЕСТВО

Улахан кыһа Акулина Степановна — РФ үөрэҕиритин туйгуна, ор сылларга оҕо иттигир үлэһэбэти. Июос кыһа Александра Степановна — Дархаана — юрист, РФ Журналистарын союһун чилиэнэ. Николай Степанович — Челябинскайдаагы тракторнай заводу инженер-конструктор. Степан Степанович — СГУ проректорын хаһаайыстыбаннай чэаска солбуйааччы. Василий Васильевич — СР үөрэҕиритин туйгуна, биолог-уһутал. Андрей Степанович — "Инио" фирма генеральнай директора. Кыра кыыс Мотрена Степановна — СР културатын утуулзох үлэһитэ, үрдүк үөрэххэ үөрэнэр. Бу курдук оҕолоро бары араас эйгэҕэ үлэлиир дьонун-манын дьон биһиги тастыһабылар.

Ийнэ күннээх курахтаһынгы барыта 40-тан тахса эдэр спортсменнар кыттыны ыллылар. Степан Андреевич оҕолоро бары тахсан курахтаһы тарзатыһынгы кыттан, төрөөбүт-үөскөбүт нэһиликтэрин оҕуолатыгар теннис остуолун, спорттунгы тренажер, волейбол сеткаларын, маачиктарын уо.д.а спорттунгы инвентардары бэлэһтэһинер, оҕо аймах, дьон-сэргэ үөрүүтэ үрдүк. Александр Степановна – Дархана суруйуунан дырыктанар оҕоҕо сыл ааһы аҕатын ааһынан стипендияны олоҕотто.

Куркэтэһин иккис күнэ олус тыггаһын-наахтык, зрийсиинээстик барда. Бу күн Степан Андреевич оҕолоро туруорбут бириистэрэ оонньоннупар. Куркэтэһин түмүгүнүн Чуралы орто оскулатын X кылааһын уеронсоччига Толя Ефремов эрэлээстик бастаан, телевизоры ылта. Хайкасы орто оскулатын X кылааһын уеронсоччига Саша Кузьмин иккис мээстэ буолан, видеомегнитобон бирийиһ тутта. Уһус мээстэлээк гимна-

зия үөрөнсөчүлүк Денис Захаров фотоаппарат ылан үрдүк-көтүр. "Саямай аялр уонна кэскиллээх теннисист" ааты Хайдахыт оокулатын VI кылааһын үөрэнсөчүлүк Коля Присев ылан видеоаппараттарга хайааһынынан булла. Күрөктэрини- гэ саяастарынан көрөн элбэх оро бастаат, бири- истээх мизастарга тигист. Кинилэр эмиз анал грамматаларынан, сыналлах бэлэтэринин наараалдаланмалар.

А.П.Илларионов аатынан оскуола салалтага күрэхтэһингэ көмөлөстүт "Тураачы" ТХПК, "Меллоретор" ГУП коллективтарыгар, финансовой-казначейский управлениге, спорт уонна физкультура отделыгар, үөрэх управлениытыгар, Д.П.Корюк аатынан спортнай интернат-оскуола, "Хайдыс" баһынан хаһаайыстыбалыгар, олохтоох дьаһалтага, "Күнчээнэ" үлүһээн коллективыгар махсалан биллэрэр.

Степан Андреевич түбүктээк үлэтин бийлыгар оёлорун согохто көрөн-истээн алатан, тагыныранан, тылын илтиинэрэн, үөрэхтөөк, үлэниит гына улаатыннарбыта билиэкэ барыбыгар, ыччатырга үтүө холобур буолар. Нэһилиэк олоктоохторо, оскуола үөрэнээччилэрэ уонна улууталлара Степан Андреевич оёлору-гар, сикээрнэргэр төрөөбүт нэһиликтэрин эдэр ыччатыгар кемелердүн, субаларын иһин махталларын биллэрэллэр, олохторугар дьолу-соргуну баҕараллар.

Ф.БОРИСОВ,

А.П.Илларионов гатынан Хайахсыт орто оскуолатын директорын ийтар үлэһэ солбуйааччы.

Автор сурутар этилэр санаа
редакция позициялар малдын сөл түбэлэр
буолбатах. Сурукка мыйылар чохчылар
кырдыктаахтарыгэр эппетинэһи
автор тус бэйэте сүтэр.